

*Бориченко К. В.,
аспірантка кафедри трудового права та
права соціального забезпечення НУ «Одеська юридична академія»*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

Анотація. У статті досліджено етапи становлення та розвитку правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми. Зроблено висновок про великий масив законодавчого забезпечення реалізації державної політики у сфері забезпечення сім'ям з дітьми реалізації їх права на соціальний захист та необхідність вироблення концепції подальшого реформування законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми.

Ключові слова: соціальний захист, сім'я з дітьми, нормативно-правовий акт, правове регулювання.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 51 Конституції України сім'я, дитинство, материнство та батьківство охороняються державою. Закріплені у Основному законі напрямки діяльності держави є загальнонаціональними пріоритетами. У зв'язку з цим, відповідно до окресленого стратегічного курсу, важливим складником державної політики у сфері соціально-правового захисту населення є законодавче забезпечення прав сімей з дітьми, оскільки саме йому належить пріоритетне значення у регулюванні суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації суб'єктами права на соціальний захист.

Аналіз останніх досліджень та виокремлення нерозв'язаних проблем. Проблема законодавчого забезпечення реалізації права особи на соціальний захист неодноразово була об'єктом досліджень таких науковців, як С. М. Прилипко, І. С. Ярошенко, І. М. Сирота, Н. Б. Болотіна, О. Ф. Чернишова, О. Г. Азарова, М. Л. Захаров, Е. Г. Тучкова, О.Є. Мачульська та ін., проте комплексного аналізу законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми в історичному аспекті проведено до цього часу не було.

У зв'язку з цим, **метою статті** є аналіз становлення законодавства про соціальний захист сімей з дітьми та його сучасного стану, що дозволить виявити закономірності, спрогнозувати подальший розвиток, а також виробити рекомендації для його вдосконалення.

Викладення основного матеріалу. Забезпечення реалізації соціальних прав сімей з дітьми тісно пов'язане зі ставленням до дитини як до соціального суб'єкта. Ще до IV ст. н. е. дитина вважалася нижчим, лише економічно вигідним, створінням, повністю залежним від дорослих. І тільки близько 390 р. вбивство дитини стали вважати злочином, прирівнюючи його до вбивства дорослої людини. Саме у цей період формуються основи соціального захисту матері та дитини, а згодом і всієї сім'ї.

Однак, про зародження законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми можна говорити лише починаючи з IX ст., коли у слов'ян формується християнська концепція допомоги у формі милостині, суб'єктами якої стали хворі, жебраки, вдови та сироти. У цей період на території сучасної України з'являються перші нормативні акти, що регулювали надання підтримки вразливим верствам населення. Так, І статут князя Володимира 996 р. закріпив обов'язок духовенства здійснювати громадське благодійництво, визначив десятину (1/10) від княжих доходів, яка передавалась на утримання монастирів, церков, богаділень і лікарень. У «Русской Правде» Ярослава Мудрого, крім статей кримінального характеру, велику увагу приділено також захисту дітей.

Таким чином, перший етап (поч. IX ст. – XIV ст.) становлення правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми характеризувався епізодичністю, відсутністю нормативно закріпленої системи органів у сфері надання соціального захисту, обмеженістю суб'єктів, які мали право на отримання такого роду підтримки.

З поступовим розвитком суспільства у XIV – першій половині XVII ст., поряд з монастирською системою підтримки знедолених, з'являється державна система допомоги та перші прояви світської благодійності [1, 298].

У зв'язку з цим, можна говорити про початок другого етапу (XIV ст. – поч. XX ст.) у розвитку правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми. У цей час землі сучасної України були територіально роздроблені та перебували під владою Литви, Польщі та Росії. У зв'язку з цим правове регулювання соціального захисту сімей з дітьми мало свої особливості в залежності від території.

Так, нормативна база соціальної підтримки дітей та їх сімей на території Литовської та Польської держави характеризувалась привілейованістю дітей знатних верств населення, «звичайні» сім'ї з дітьми залишались поза увагою громади. Ще однією особливістю Литовських статутів є відсутність у них обов'язку держави здійснювати соціальний захист сімей з дітьми, ця сфера суспільних відносин була віднесена до компетенції православних громадських об'єднань.

Що стосується земель України, які перебували у складі Росії, то важливу роль у реалізації державної системи допомоги у той період відігравали Прика-

зи, завданням яких була видача коштів монастирям і церквам для здійснення підтримки знедолених. Ще однією формою опіки того часу, у рамках державної системи допомоги, було надання земель на прожиток. Так, указом царя Михайла Федоровича 1634 р. виділялися земельні ділянки для передачі їх дітям і вдовам загиблих у битві під Смоленськом.

Нормативні акти на українських землях, що передували у складі Росії, також носили обмежувальний характер, оскільки соціальний захист був передбачений лише для окремих категорій населення: сиріт, незаконнароджених, вдів та ін., отже, ступінь охоплення сімей з дітьми системою соціального захисту залишився на досить низькому рівні.

Про початок третього етапу формування нормативно-правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми можна говорити з XVIII ст., коли на території Російської імперії, до складу якої входили більшість земель сучасної України, почався процес формування державно-адміністративної, суспільної і приватної опіки, який тривав до початку XX ст.

Указом Петра I від 31.01.1712 р. «Об учреждении во всех губерниях гошпиталей» були створені губернські лікарні, які, серед іншого, були призначені для утримання позашлюбних немовлят.

Вперше (у 1724 р.) було наголошено на необхідності навчання малолітніх дітей не лише заможних батьків, але й бідних. При цьому у школах, які створювались при монастирях, поряд з навчанням здійснювалась також опіка.

Питанням соціальної опіки були присвячені численні укази Петра I: «Об устройстве при церквях гошпиталей для незаконнорожденных детей» від 04.02.1719 р., «О защите вдов, сирот и бедных людей» від 12.12.1721 р. та ін.

З останньої чверті XVIII ст. піклування про дітей і вагітних жінок перетворилось на добровільно-обов'язкове. 01.09.1963 р. видано Маніфест про заснування виховних будинків для сиріт. У 1975 р. законодавчо встановлена система опіки, яка включала народні школи, сирітські будинки, рододопоміжні відділення та ін., що створювались як за рахунок держави, так і за ініціативою приватних осіб [2, 12].

У 1781 р. на українські землі була поширена дія Закону «Учреждения для управления губерний Всероссийской империи», яким передбачалося створення у кожній губернії Приказу громадської опіки – установи із соціальними функціями, на яку покладалось провадження питань суспільної опіки й медичного забезпечення [3, 103].

Таким чином, законодавчими актами цього періоду була суттєво підвищена роль держави у соціальному захисті, розширено заходи, спрямовані на вилучення монастирських земель для передачі їх сім'ям з дітьми або у відання лікарень, народних шкіл і т. д. Однак, нормативні акти того часу лише в загальних рисах

регламентували діяльність соціальних служб, залишаючи широке поле для прояву ініціативи на місцях.

Ситуація у сфері соціального захисту населення взагалі, та сімей з дітьми зокрема, значно погіршилась після жовтневої революції 1917 р. Так як всі здобутки царської влади змальовувалися лише у темних тонах, система соціальної опіки того часу була повністю зруйнована, більшовики приступили до створення власної державної системи соціального забезпечення, започаткувавши таким чином новий етап розвитку соціального захисту сімей з дітьми (поч. XX ст. – 1991 р.).

Проте, нормативні акти, що приймалися у той час у сфері соціального забезпечення, як правило, не були економічно обґрунтованими, відзначались декларативністю та ідеологічним нашаруванням. У зв'язку з чим зразкова система соціального забезпечення так і не була створена.

У 1941-1945 рр. уряд УРСР змушений був реагувати на нові виклики часу та посилити соціальний захист жінок та дітей. Заходи по вирішенню проблем соціального захисту згаданої категорії населення здійснювались по визначених напрямках: поперше, надання соціальної допомоги жінці-матері, що реалізовувалася шляхом здійснення контролю за дотриманням законодавчих актів у сфері захисту інтересів матерів і дітей; по-друге, розробка заходів у сфері організації і надання їм лікувально-профілактичної допомоги [4].

З 01.01.1964 р. Постановою Ради Міністрів СРСР від 25.10.1963 р. № 1108 «Про виплату допомоги на дітей військовослужбовців строкової служби» вперше було введено виплату допомоги на дітей військовослужбовців строкової служби, яка виплачувалася дружинам солдатів, матросів, сержантів і старшин строкової служби у розмірі 15 руб. на одну дитину та 22 руб. на двох і більше дітей на місяць, а дружинам, які постійно проживали у сільській місцевості й пов'язані з сільським господарством, – у розмірі 50 % від вищезазначених сум. Однак, варто зазначити, що розміри зазначеної допомоги постійно збільшувались, так, за період з 1960 р. до 1977 р., за розрахунками дослідників, витрати державного бюджету СРСР на виплати допомоги матерям на утримання і виховання дітей, збільшились у 12 разів [5, 149].

У 1970-х рр. допомога по вагітності і пологах була встановлена у розмірі заробітної плати, незалежно від трудового стажу. З 1973 р. збільшено кількість оплачуваних днів по догляду за хворою дитиною; жінки та діти забезпечувались безкоштовною медичною допомогою; уряд сприяв покращенню житлово-побутових умов молодят; була вдосконалена система державних виплат на дітей; покращено харчування і обслуговування дітей у дошкільних закладах, школах-інтернатах, дитячих будинках.

З 01.11.1974 р. на законодавчому рівні були введені виплати на дітей із малозабезпечених сімей (їх от-

римували сім'ї, в яких середній сукупний дохід на одного члена сім'ї не перевищував 50 руб. на місяць). Допомога виплачувалась на дитину до досягнення нею 8-річного віку.

Крім того, активно почала діяти державна система лікувально-профілактичної допомоги жінкам, відбувалося збільшення медичних установ у цілому по республіці.

Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 23.05.1979 р. № 469 «Про поліпшення матеріального забезпечення інвалідів з дитинства» вперше було введено виплату допомоги на дітей-інвалідів віком до 16 років, розмір якої становив 20 руб. і підвищений у 1990 р. до 70 руб.

Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 22.01.1981 р. № 235 «Про заходи щодо посилення державної допомоги сім'ям, які мають дітей» було передбачено надання працюючим матерям, за умов наявності у них стажу роботи не менше 1 року, а також жінкам, які навчаються з відривом від виробництва, частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею одного року. Оплата за цю відпустку здійснювалась щомісячно у розмірі 35 руб.

24 січня 1985 р. Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР була встановлена грошова допомога на дітей, які перебувають під опікою чи піклуванням, у розмірі 30 руб. на місяць на одну дитину, але за умови, що розмір одержуваної на таку дитину допомоги, аліментів і пенсій не перевищує 30 руб. на місяць, з припиненням виплати раніше призначеної допомоги і пенсії.

Таким чином, починаючи з 1917 р. законодавцем було суттєво збільшене коло суб'єктів, які підлягали соціальному захисту, забезпечено надання їм мінімальних соціальних гарантій. Але всі ці досягнення були нівельовані рядом недоліків у правовому регулюванні соціального захисту сімей з дітьми того часу.

Розвиток української моделі правового регулювання соціального захисту сімей з дітьми, яка могла б швидше та ефективніше реагувати на нові виклики часу, був неможливий, оскільки жорстко контролювався «з центру», а проблеми соціально-вразливих верств населення на місцях замовчувались з ідеологічних міркувань. Радянська система соціального захисту була повністю одержавленою, у зв'язку з чим нормативними актами того періоду єдиним джерелом фінансування соціального забезпечення сімей з дітьми визнавався державний бюджет. Але у зв'язку з проведенням масштабних економічних реформ, «гонкою озброєнь» соціальна сфера була часто недофінансована, що спричинило декларативність більшості нормативно-правових актів УРСР у сфері соціального захисту сімей з дітьми.

Сучасний етап соціального захисту сімей з дітьми розпочався з моменту проголошення Україною

незалежності (1991 р.) і триває до цього часу. За період тривалістю більше двох десятиліть законодавство у сфері соціального захисту сімей з дітьми значно оновилося. Верховною Радою України регулярно приймають нові нормативно-правові акти, вносяться зміни до вже діючих. З одного боку це свідчить про пристосування правової бази України до вимог сьогодення, з іншого – непослідовні дії законодавця, ігнорування розробок вчених-юристів призводять до появи надмірної зарегульованості відносин у сфері соціального захисту сімей з дітьми.

Так, Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 р. передбачена виплата 6 видів допомоги: а) у зв'язку з вагітністю та пологами; б) одноразова допомога при народженні дитини; в) по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; г) на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування; д) допомога при усиновленні дитини; е) допомога на дітей самотніми матерям.

Проте Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1751, яка носить підзаконний характер. Він закріплює коло суб'єктів, які мають право звернення за призначенням певного виду допомоги, перелік необхідних документів, терміни розгляду звернень та ін. Аналогічна ситуація, коли положення Законів конкретизуються підзаконними нормативно-правовими актами, створюючи при цьому механізм їх реалізації, характерна для всієї системи законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми, що зумовлює значний обсяг нормативно-правових актів у цій сфері.

Ще однією характерною рисою законодавства України у сфері соціального захисту сімей з дітьми є відсутність єдиного підходу при вирішенні однотипних завдань. Сказане стосується, зокрема, порядку виплати державної допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами застрахованим особам, тобто найманим працівникам, та непрацюючим жінкам.

Порядок призначення та виплата цього виду допомоги регулюється різними нормативно-правовими актами та має різні джерела фінансування. Якщо, відповідно до ст. 4 Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» фінансування витрат на виплату цієї допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету у вигляді субвенцій до місцевих бюджетів, то, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» від 18.01.2001 р., вона фінансується за рахунок коштів відповідного Фонду соціального страхування. Хоча і норми цих Законів передбачають, що розмір допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами складає 100 % середньомісячного доходу (для незастрахованих жінок) або середньої заробітної плати (для застрахованих матерів), однак

очевидним є те, що розмір допомоги для жінки, яка до вагітності перебувала у трудових відносинах буде значно вищим порівняно з непрацюючими жінками, що є економічно необґрунтованим та викликає громадське невдоволення.

Часто нормативно-правові акти приймаються без узгодження їх з рівнем суспільного розвитку та реальними потребами суспільства, без проведення дослідження запитів суспільства та можливостей економіки реагувати на них. У зв'язку з цим законодавцем часто приймаються нормативно-правові акти, які не можуть адекватно вирішити складні суспільні проблеми.

Прикладом може бути передбачена Законом України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12.12.1991 р. виплата щомісячної державної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям і дітям, які страждають від хвороб, які обумовлені ВІЛ, у розмірі, який становить всього 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що не відповідає реальним потребам даної категорії сімей з дітьми.

У всій системі соціального законодавства, та у системі законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми зокрема, зберігається тенденція до його спеціалізації [6, 306]. Результатом цього є диференціація соціального захисту сімей з дітьми, поява нових правових механізмів регулювання цього виду суспільних відносин. Проте така диференціація не завжди достатньо обґрунтована та в деяких випадках носить навіть прояви дискримінації. До таких спеціалізованих законів, що регулюють здійснення соціального захисту можна віднести: Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 р., Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів» від 21.03.1991 р., Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 р., Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р., Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р., який закріплює основи соціального захисту багатодітних сімей та ін. Варто зазначити, що рівень розвитку економіки нашої держави, суспільна мораль, екологічна ситуація та інші фактори створюють додаткові передумови для розширення переліку нормативно-правових актів, які передбачали б додатковий соціальний захист окремих категорій сімей з дітьми. Цю тенденцію не можна назвати однозначно позитивною. Оскільки, незважаючи на те, що специфічний соціальний захист окремих категорій сімей з дітьми більш детально враховує особливості потреб цих сімей, прийняття такої кількості нормативно-правових актів розбалансовує

чинне законодавство у сфері соціального захисту сімей з дітьми, оскільки норми цих законів часто дублюють одна одну, що призводить до колізії та унеможливорює ефективну реалізацію державою своєї соціальної функції.

Ще однією характерною рисою законодавства України у сфері соціального захисту сімей з дітьми є низький рівень законодавчої техніки. Саме мова закону робить його зрозумілим і доступним для широких верств населення, сприяє ефективній реалізації права.

Мовні вимоги тісно пов'язані з графічними, основою яких є виділення статей нормативно-правового акту, членування його на абзаци. Вважається, що одна стаття, в ідеалі, повинна містити одну норму права [7, 245]. У всякому разі, законодавець повинен прагнути до схожої впорядкованості структури нормативно-правового акту.

Але чинне законодавство України у сфері соціального захисту сімей з дітьми дає змогу говорити про зовсім протилежний підхід. Яскравим прикладом цього твердження є норми, які визначають розміри тієї чи іншої допомоги, що надається сім'ям з дітьми (ст. 19 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», ст. 39 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» та ін.). Конструкції цих статей вимагають звернення до інших статей, пунктів, підпунктів цих законів або інших нормативно-правових актів, що збільшує ймовірність помилок при розрахунках.

Характерною рисою законодавства України у сфері соціального захисту сімей з дітьми є також нерозривний його зв'язок із законами про державний бюджет на відповідний рік, яким встановлюється розміри прожиткового мінімуму для дітей відповідного віку, працездатних осіб та осіб, які втратили працездатність, розміри забезпечення прожиткового мінімуму, відповідно до яких розраховуються розміри допомог сім'ям з дітьми.

Важливим етапом у правовому регулюванні соціального захисту сімей з дітьми стало прийняття 19.06.2003 р. Закону України «Про соціальні послуги», який очолив правовий масив у сфері правового регулювання надання соціально-побутових, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних та ін. послуг.

Однак численна правова база у сфері надання соціальних послуг також потребує вдосконалення, що зумовлено кількома причинами, які умовно можна поділити на три блоки: 1) прогалини у бюджетному законодавстві, які порушують рівність доступу суб'єктів, що надають соціальні послуги сім'ям з дітьми до джерел фінансування; 2) відсутність механізмів впровадження норм Закону України «Про соціальні

послуги», які мають регламентуватись відповідними підзаконними нормативно-правовими актами; 3) недоліки у визначенні понятійно-категоріального апарату і термінології у чинних нормативно-правових актах, які регламентують сферу надання соціальних послуг [8, 16].

Висновки. Таким чином, становлення законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми пройшло тривалий період, який можна умовно поділити на п'ять етапів:

1) початок IX ст. – XIV ст., який характеризується епізодичністю соціального захисту сімей з дітьми та обмеженістю закріплених форм його здійснення;

2) XIV ст. – XVII ст. Для законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми цього періоду характерний його «привілейований» характер, нормативні акти були неконкретними та часто закріплювали лише право окремих сімей з дітьми на отримання певного виду соціальної підтримки, порядок же його надання залишався неврегульованим;

3) XVII ст. – початок XX ст. Нормативно-правові акти цього періоду характеризувалися відсутністю детальної регламентації порядку надання соціальної підтримки сім'ям з дітьми, що залишало широке поле для ініціативи на місцях. Однак, законодавчими актами цього періоду була суттєво підвищена роль держави у соціальному захисті, розширено форми його здійснення.

4) початок XX ст. – 1991 р. характеризується декларативністю законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми. Нормативні акти в УРСР приймалися у суворій відповідності з всесоюзним законодавством, що унеможливило врахування особливостей потреб українського суспільства та економічної ситуації республіки того періоду. У свою чергу це призвело до нівелювання позитивних рис законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми того часу (розширення кола суб'єктів, що мали право на соціальне забезпечення, збільшення видів соціального забезпечення та ін.).

5) 1991 р. і до сьогодні. Цей період характеризується прийняттям значної кількості законодавчих актів у сфері соціального захисту сімей з дітьми, що перетворює цю сферу правового регулювання на громіздку та складну систему. У зв'язку з цим, також не можна говорити про створення єдиного порядку надання соціальної допомоги сім'ям, у яких виховуються діти. Законодавча база у сфері соціального захисту сімей з дітьми перетворюється на заідеологізовану, політизовану, декларативну. Непродумані кроки законодавця часто створюють соціальну напругу у суспільстві. У зв'язку з цим перед ним стоїть першочергове завдання – виробити концептуальний підхід для подальшого реформування законодавства у сфері соціального захисту сімей з дітьми, для зменшення негативних наслідків непослідовної зміни державної політики у цій сфері.

Література:

1. Теорія права соціального забезпечення: навч. посіб. / Б.І. Сташків. — К.: Знання, 2005. — 405 с.
2. Тюльпа Т. М. Історія становлення та розвитку соціальної допомоги: навчально-методичний посібник / Т. М. Тюльпа. — Глухів: РВВ ГДПУ, 2008. — 92 с.
3. Ступак Ф. Я. Благодійність та суспільна опіка в Україні (кінець XVIII — початок XX ст.) / Ф. Я. Ступак. — К.: Інститут історії України НАН України, 2009. — 269 с.
4. Удалова Т. М. Особливості соціального захисту дітей та матерів України в роки Другої світової війни (1939-1945 рр.) / Т. М. Удалова. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/lipd/2009_1/14Udalova.htm
5. Демуз І. Соціальний захист материнства в УРСР 1960-х — 1970-х рр.: законодавча практика / І. Демуз // Наукові записки з української історії: Збірник наукових праць. — 2012. — Вип. 28. — С. 169-176.
6. Шумило М. М. Криза джерел права соціального забезпечення як причина кодифікації пенсійного законодавства / М. М. Шумило // Держава і право: Зб. наук. праць. — 2010. — Вип. 49. — С. 304-308.
7. Сильченко С. А. Деякі проблеми сучасного стану соціального законодавства / С. А. Сильченко // Право і безпека: Науковий журнал. — 2011. — № 4 (41). — С. 241-246.
8. Дубич К. В. Нормативно-правове забезпечення системи надання соціальних послуг населенню України / К. В. Дубич // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2012. — № 1. — С. 12-19

Бориченко Е. В. Становление и развитие законодательства о социальной защите семей с детьми

Аннотация. В статье проведено исследование этапов становления и развития правового регулирования социальной защиты семей с детьми. Сделан вывод о большом массиве законодательного обеспечения реализации государственной политики в сфере обеспечения семьям с детьми реализации их права на социальную защиту и необходимости разработки концепции дальнейшего реформирования законодательства в сфере социальной защиты семей с детьми.

Ключевые слова: социальная защита, семья с детьми, нормативно-правовой акт, правовое регулирование.

Borychenko E. Establishment and development of the social security of families with children

Summary. The stages of establishment and development of social security regulation of families with children were examined in this article. We have made a conclusion concerning the legislative realization of state policy in the sphere of protecting children rights for social security and the important issues is about creating further concept of legislative reformation in the sphere of social security of families with children.

Keywords: social security, family with children, legal act, legal regulation.